

A szociográfia magatartása

A budapesti MOZGÓ VILÁG ezúttal (1978. decemberi számában) fiatal szociográfusokhoz intézett körkérdesét Berkovits György tanulmánya (*A szociográfia magatartása*) vezeti be. Az alapeszme az, hogy a szociográfia a magyar irodalom és társadalomtudomány jellegzetes hagyománya, a valóság olyan megismerési lehetősége, amely nélkülözhetetlen. Berkovits György abból indul ki, hogy fiatal szociográfus nemzedék tulajdonképpen nincsen, mivel a szociográfia kevésbé objektíválódott a megismerés más, intézményesített formáihoz (novella, vers, tanulmány) viszonyítva. Alkalmi szerzők műfaja (manapság már nemcsak szépírók, de társadalomkutatók, újságírók is művelik), akik — hivatás, szakma szerint — inkább elkülönülnek egymástól, mintsem nemzedékké szerveződnének. A nyugtalanító, *félreérthető* írásoktól óvakodó lapok, kiadók számára általában a „valóság-feltárás” penzum csupán, jobbra *iratják* „háziavá” avatott, mindent (kompromisszumot) vállaló, jobbra dilettáns szerzőkkel. A szociográfiát hivatásként vállalni akarók pedig esetleg már nem jutnak szerződéshez. A szociográfust nem védi sem a tömegtájékoztató szervezet, sem a tudományos vagy művészi elvonatkoztatás lehetősége, de még a nemzedékhez tartozás tudata sem. Igazi szociográfusnemzedék csak mozgalomhoz kötődve született, először és utoljára a harmincas években. Valamely nemzedék viszont csak érvényes alkotásaiban létezik, ezek hiányában bármely mozgalomhoz csatlakozva csupán érdekszövetség. A művek érvényessége pedig az igazsághoz és a minőséghez kapcsolódik, a „falukutatók” esetében a valóság kendőzetlen ábrázolásához és az új műforma fölfedezéséhez. Ez a mozgalom, valamint a vele szembenálló kormánypárti „ellenfalukutató”-mozgalom kitermelte a szociográfia két típusát: az érvényeset (főltárót) és az érvénytelent, a „mintha”-szociográfiát.

Ez utóbbit a kritikátlan (pontosabban álkritikus) magatartás, a sztereotípiá, apologetikus szemlélet, manipulatív szándék (kommentálás) jellemzi. Viszont a manapság erőre kapott tényirodalom, a nonfiction éppen azt bizonyította be, hogy a tények már magukban kommentálhatják a valóságot, s ez így — egy más szemléletű „alkotói” ideológiának jegyében — új műformát eredményezhet. S mert a szociográfia tárgya közvetlenül a valóság, megismerésére (lévén a valóság többdimenziós) több intézményesedett tudatformát kell számba vennünk. A direkt írói értelmezés a megismerésnek csupán egyik — sokszor nélkülözhető — formája.

A „mintha”-szemlélet a megismerési formákat az uralkodó részérdekeknek megfelelően használja fel. A manipulatív megismerésre kárhoztatott köznapi tudat így válik hamissá, a tudomány igazolóvá, az esztétikum álesztétikumává. A „mintha”-szociográfia belőlük táplálkozik, a hamis megismerésen alapszik. És csupán műfaji szándékában különbözik a közhelyes *tömegtájékoztató* (ez a tényeket, összefüggéseket homályban hagyva *sematizál*), az iskolás *társadalomtudomány* (tetelei rutinosan kezelhetők, formalizálhatók, reflexválaszként funkcionálnak — *dogmatizál*) és az *irodalmi férc* (közhelyes szépírói technológiával valamiféle „valóságot”, álkonstrukciót ügyeskedik össze — *redukál*) produktumaitól. A „mintha”-szociográfiában keverednek a hamis megismerési formáknak megfelelő valóságképletek: az álesztétikum redukciója, az igazoló tudomány dogmái és a hamis köznapi tudat sémái.

De általában nem kérdőjelezhető meg a szociográfia létjogosultsága, csupán a „mintha”-szociográfiáé.

Sajnálatos viszont, hogy a kritika, s a megjelent szociográfiák egy része is, tájékozatlan a társadalom törvényszerűségeit, tényeit, azok magyarázatát, a szociográfia technikáját illetően. A szociográfiai írások értékét általában az „élménytapasztaltsággal”, az „elkötelezettséggel” és az „íróisággal” mérik. E mérce a szociográfia mindkét magatartására vonatkozatható, tehát nem értékmérő, mert nem megkülönbözteti, de összemossa a két szemléletet.

A feltáró magatartás szemlélete kritikus, sztereotípiellenes, a közhelytelen igazságot kutatja, a valóságot objektív tények föltárásával, dokumentálisan vizsgálja, felismerve, hogy a valóság dokumentumok segítségével is transzcendentálható.

1. A föltárás feltétele a témát kitöltő tartalom megtisztítása a ráakódott manipulatív rétegektől, azaz, témától függően: a tényeknek a hamis értelmezésektől való megfosztása, a rejtőzködő jelenségek fölfedezése és tudatosítása, új összefüggések teremtése, ismert magyarázatok újraértékelése, tények, jelenségek szokatlan bemutatása. A feltáró szemlélet feltételezi a valóság egészben látását és értelmezését, a témának, a „résznek“ az értelmezett „egész“ szempontjából való kiválasztását, a tartalom megtisztítását az „egész“ és „rész“ összefüggésének tudatában. És föltételezi az egyéniség érvényesülését annak a folyamatnak az átfogásában, melyben a tények birtokába került, s ezeket értelmezte, megtisztította. A megtisztított tartalom lényegében a részjelenség föltárását jelenti, amely így ellentétbe állítható az „egésszel“. El kell gondolkoznunk, milyen is ez az „egész“, hogy helyreállíthassuk felbomlott viszonyát a megtisztított „részhez“ — tehát meg kell tisztítanunk az „egészt“ is.

2. Módszere a *szembesítő módszer*. Lényege: a föltáró szociográfus a valóság általa kiválasztott részletében (a témában) elemzi, milyen viszonyban van egymással a társadalmi elv és gyakorlat; továbbá, hogy a valóság egészében milyen az összefüggés közöttük, s végül, hogy a részlet és az egész dialektikájában hogyan *szembesül egymással* elv és gyakorlat. És mindezt nem előfeltevései igazolására teszi, hanem elfogulatlanág vezetői és elkötelezettség, hogy adott esetben akár az elvet, akár a gyakorlatot is bírálhatja. A kritikusság nem eleve elhatározásból táplálkozik, hanem a föltárás jellegéből: a manipulációellenességből és a szembesítő módszerekből.

A szociográfus birtokában a következő tények lehetnek: közvetlenül átélt személyes élmények; tájékozódás (interjú, riport) során szerzett információk; mély-interjúkból (kérdőívekből) származó adatok, statisztikák, különböző dokumentumok. A minőséget nem az adatgyűjtő módszerek száma határozza meg, hanem kiterjedtségük: amikor csak a tényhez kötődik a szembesítés és a megtisztítás, az kevesebb, mintha már a következtetésekbe is ágyazódik, de ennél magasabb lépcsőfok, ha már a szemléletbe ivódik.

3. *Tényformára találás*. Csak az a szociográfia lehet föltáró, amely a forma szempontjából is *öntörvényű* alkotás: magán viseli annak a tudatformának a bélyegét, amellyel megismerte a részjelenséget, amellyel a valóság egészét fölfogja, s amely módszereit irányítja. Ha a megismerési formák és a szociografikus struktúrák nem felelnek meg egymásnak, nem születhet föltáró szociográfia, hiszen ebben az esetben manipulatív az írói eljárás mód, a műforma a szándék ellenére sem tükrözi a tartalom megtisztítását, és a szembesítő módszer sem nyilvánulhat meg. Csak a formai szempontból is értékes szociográfia lehet föltáró — a szándék kevés.

A föltáró írások többségére a *szociális szemlélet* is jellemző, ami az — elsősorban jelenségre való — érzékenységen túl szociológiai tudatosságot példáz. E tudatosság megnyilvánulhat a (fontos és „kényes“) témák választásában, a témák fölfogásában és földolgozásában, a tényanyag lefegyverző gazdagságában, fogalmi pontosságban is, amelynek lényeges hozadéka, hogy tudományos érvénnyel magyarázza ennek a szociális szemléletnek az alapját: a társadalmi szerkezet egyenlőtlenségéből következő minden rendű és rangú egyenlőtlenséget. És terjed a dokumentális szemlélet is, amely fölliseri, hogy a tényformára találásban a megtisztítás és a szembesítés meghatározódik, felerősödik, és így a valóság legkonkrétabb tényei is felülemelkednek saját anyagukon. Hiszen a valóság tényei (adatok, iratok, esetek, elméleti fogalmak stb.) önmaguk saját formáiként is kezelhetők, *önálló formaelemek* is, tehát ahogyan rájuk talál, mint formatartalmat — *talált tárgyformaként* — „egy az egyben“ közli a szociográfus. A talált tárgyakat szerepeltetheti vagy stílusirányként (még a számadatokat is), vagy szerkezeti elemként (megfelelő szövegek környezetbe ágyazva), vagy egyenesen velük teremthet szöveget és szerkezetet. Így a valóság tényeit formaelemként is használva, nemcsak fogalmilag, hanem formailag is bemutatja ezeknek a tényeknek az igazságát vagy hamisságát, azzal, hogy — szétválasztásuk helyett — éppen egyesíti vagy meghagyja őket formatartalomként. A szociális szemlélet tényanyaggazdagsága és tudományos vértettségé a nagyon hiányzó, hagyománytalan, szociológus foganatású társadalmi esszét látszik megalapozni.

A dokumentális irodalom művelőjének *eltökéltnek* kell lennie, mert szemlélete hagyománytalan, hiszen olyan formatartalmakra talál, amelyek a hagyományos szociográfia, a tudományos kutatás fogalmi apparátusa, a szuralizmus, a „mintha“-szociográfia szemlélete, de még a hagyományos föltáró szociográfia szá-

mára is idegen elemek. De jól megférnek a modern tényirodalommal, amelynek hadállásait erősítheti, hogy a valóság nyers és konkrét tényeinek áttétel nélküli vagy áttételesebb felhasználása már polgárjogot nyert a szociofilmes irányzatban, a képzőművészetben (montázs, kollázs) és a konkrét zenében. Mindezzel együtt mindinkább elterjedtek az információszerző technikák — mélyinterjú, kérdőív, résztvevő megfigyelés —, s áttevődtek mint élményszerzési lehetőségek is, mint talált formatartalmak. Az új alkotónemzedék a bonyolultabb és átláthatatlanabb társadalmi viszonyok között élve bizonytalanná vált élete, élményei, sőt fantáziája valóságütköző érvényességében. Az új nemzedék tagjai közül sokan érzik és vélik úgy, hogy az egész és a részt, az elvet és a gyakorlatot nem ismerik, nem értékelhetik *anélkül*, hogy már készen kapott objektivációkat ne használjanak fel. Ezért és így válhatott élmények helyett élménnyé bizonyos technikákkal szerzett információk, dokumentumok formatartalma, amely egyúttal tartalmazza a valóság megismerését, véleményezését, föltárását is.

A talált formatartalmak esztétikailag megformálatlanok, tudományos szempontból értékelhetetlenek, a köznapi tudat számára ki nem elégítők, mert illúziótlanok, nem mutatkoznak morálisnak. Írói szempontból stilizáltak, újságírói szempontból ideológiátlanok, a „mintha“-szociográfus alapállásából nézve elkötelezetlenek.

A föltáró szociológus számára viszont önmagukat leleplezők, *önfeltárók*. A föltáró szociográfusnak el kell tehát fogadnia a különbözőséget, hogy ez a különbözős intézményesüljön.

A föltáró magatartás létrejöttében szemléletileg és elméletileg szerepe van a nyilvánosságra hozatal és a hiánybetöltés szükségességének is. Az előbbi abban gyökerezik, hogy a társadalmi nyilvánosság kibővült ugyan, de hogy egyénileg milyen mennyiségi és minőségi mértékben, azt a társadalmi struktúrában elfoglalt hely szabja meg; ezért a társadalmi nyilvánosságban való részvétel elve és gyakorlata között *nem* minden csoport, réteg, életmód esetében van összhang; ezt a nyilvánosság előtt kell tudatosítani. A hiánybetöltés szükségessége abban nyilatkozik meg, hogy a valóság egészét átható egyenlőtlenség következtében a részjelenségek sokszor nem a társadalmi nyilvánosság szintjén nyilvánulnak meg — mert olyan formatartalmakat hordoznak, amelyek nem részei a hagyományos esztétikumnak, kívül esnek a tudományos kutatás és a tömegtájékoztató érdekfűlésén; a föltáró szociográfus feladata föltárni ezeket. Berkovits György végkonklúziója: a szociológia csupán föltáró lehet, másként szükségtelen.

A *Mozgó Világ* körkérdézetjeinek válaszai közül a Zsille Zoltáné hangnemevel, üzenetével egyaránt kitűnő. „A kérdőívek arra jók, hogy belefojtsák az emberbe a szót, pontosan akkor, amikor a lényegről kezdene beszélni. Ezért is van kétfajta szociológiai kép valóságunkról“ — mondja. Az egyik egy lappangó, nyilvánosságra ritkán és véletlenül kerülő szociológia képe, és ezzel szemben a „társadalmi szentkép-szociológia és a falvédő-szociológia“ képe. Ez utóbbiak „apológiái a represszív eszményvilágnak, a változatlan társadalmának, az együtt menetelő és estére ugyanazzal a réttel és mesével megetetett, modern ipari társadalomnak“. Ezzel szembeállítja a maga módszerét: „Nem érdekel a kérdőív, csak az, akivel beszélek.“ — „Meggyőződésem, hogy a legkiválóbbak műve — nagy idők, de hitvány korszakok tanúinak műve is — abban áll, hogy megkeresik, felfedezik a vesztes oldalon állók nem írott, nem látványos történetéből ugyanúgy, mint az udvarok és köztérek történetéből a figyelemre méltót, a lényegeset, az előremutatót vagy a tradíciót. Rámutatnak például személyiségekre — a cselekvés, az értelem és a morál kiválóságaira, vidékek és korszakok szenzációs pillanataira. Eseményekre, amelyek megvilágítják az egészet, és kulcsot adnak a társadalom és az egyes ember »normális« és »szabályos« életének megértéséhez is, egyszerre elrendezik a könyvtárnyi jelentős és jelentéktelen leirást, amelyekből megfordítva, az eseményhez, a lényeghez, az igazsághoz sohasem juthatunk volna el. Felfedezik, hogy az egyformaság, az átlagosság és a konformizmus a legnagyobb és egyedüli deviancia, az új, az egyéni és a kiemelkedő születéskorlátozása a legnagyobb abszurdum, és a megmerevedett rendszerek a társadalmi patológia fő forrásai.“

B. M.

SZILÁGYI DOMOKOS ÉS A MAI NEGYVENESEK (Irodalmi Szemle, 1979. 1.)

Cselényi László, a pozsonyi költő, Szilágyi Domokos nemzedék-, sőt év-társa *Kortárs-sírató* címen „rapszodikus jegyzeteket“ közül az *Öregek könyve* és a *Tengerparti lakodalom* elolvasása után. Cselényi vérbeli lirikushoz méltó, érzékeny elemzése amúgyis érdemes volna figyelmünkre, ám ezúttal többről van szó: a kort a maga nyers valóságában és költői áttételeiben egyaránt megélt pályatárs gondolja itt végig Szilágyi Domokos útját s keresi meg a helyét a magyar költészet láncában. A *Kortárs-sírató* szerzője nem fél a legnagyobbakra mutató párhuzamoktól sem, s alighanem igaza van, amikor kijelenti: „Szilágyi Domokos derékba tört életműve ugyanolyan vaslogika szerint íródik (emelkedik egyre meredekebben, éri el a csúcst, s pillanatnyi megtorpanás után visszahullón teljesedik ki harmincnégy éves korára), mint a huszonnegy-huszonhat-harmincegy-harminckét évesen bezárult walkeri, Petőfi Sándor-i, mozarti, schuberti, József Attila-i életmű. Mondják, hogy a korahalálra ítéltetett zenik előre megérzik, hogy sietniük kell...“

„Ki volt kortársunk, Szilágyi Domokos?“ — teszi fel a kérdést Cselényi; és a választ szélesen alakozza: „Nemzedékünket, a mai negyvenesek nemzedékét nemcsak hogy a történelem nem kényeztette túlságosan (gondoljuk meg: hat-hét évesen viseltük át a világtörténelem mindmostanáig legtébbolytabb poklát, a második világháborút, tizennyolc évesek voltunk az ötvenes évek elején, tizennyolc évesen kaptuk ötvenhat sokkját, harminc-harminckét esztendősen hatvannyolcét), de nem volt irigylésre méltó, kipárnázott helyünk szűkebb működési területünkön, a költészetben sem. A világlírásban az ötvenes évek nagy nemzedékének (Ginsberg, Heissenbüttel, Sanguinetti, Voznyeszenszkij) szintézisei (az Úvöltés, a Háromszögletű körte) után ugyanúgy nem nőtt az utánuk következők számára virág, mint ahogy a magyar költészetben a Weöres Sándor — Pilinszky János, Nemes Nagy Ágnes — Nagy László — Juhász Ferenc-nemzedék tetőzése után elfogyott körülöttünk a levegő. Mit lehetett itt tenni, egy ilyen hegyvonulat árnyékában? Aligha volna erőltetett párhuzam a múlt századvég Petőfi — Arany nemzedékét követő elátkozottjaival. Szilágyi Domokos korán lezárult élete már ezért is kísértetiesen hasonlít egy Komjáthy Jenő vagy egy Reviczky Gyula pályaképeére.“

Cselényi szerencsére nem áll meg ennél a párhuzam-lehetőségnél, továbbvizsgálja az irodalomtörténeti láncot, és eljut a felismeréshez, miszerint „Szilágyi Domokos az összekötő kapocs az előttünk járók (Nagy László mellett első-sorban Weöres Sándor és Juhász Ferenc) s az utánuk következők között“ (itt említi Szöcs Gézát is). Cselényi idézi Nagy László versét (*Glossza, bocsánatért*), ezzel a megdölgölköző kommentárral: „S ha Nagy Lászlót idéztük, az Apát, aki, mielőtt maga is beletáborodik a földbe, még ki kell igrá a keserű pohárt, el kell sirassa legkedvesebb Fiát, Szilágyi Domokost (hogy többi halottjáról, Kondor Béláról, Kormos Istvánról, Latinovits Zoltánról ne is szóljunk), ha Nagy Lászlót idéztük, aki súlyos siratóban emelte fel Szilágyi Domokos kihűlt szívét, noha csak utólag, noha csak glosszában, bocsánatért esdekelve, de mégiscsak méltó helyre varázsolva a „becsukódott gyöngyház-kés“ Szilágyi Domokost, a *Tengerparti lakodalom* címűd versének címét s sorait olvasva ugyancsak Nagy László klasszikussá jegecesedett költészetére nyílik az elménk...“ Ugyanakkor más irányba is nyit Cselényi eszmeftuttatása; érdemes volna alaposabban megvitatni azt a tételt, hogy a hatvanas évek nemzedékének a több-központúság talaján kibontakozó lírája nem mérhető ugyanazzal az esztétikai mércével, mint az előző nemzedékek teljesítménye. Mindenesetre, már a példaként adott névsor gazdag asszociációs láncot indít el: az *Új Symposion* költői közül Tolnai Ottót, Domonkos Istvánt, Fehér Kálmánt, Koncez Istvánt; a *Magyar Műhely* szerzőit, Bakucz Józsefet, Bujdosó Alpárt, Nagy Pált és Papp Tibort; valamint az *Egyszemű éjszaka* című antológia, egyben az *Irodalmi Szemle* munkatársait említi. Valóban, Szilágyi Domokosról szólva, e „szövegkörnyezetre“ is gondolnunk kell — sok egyéb mellett.

VISSZHANGOK (Filológiai Közöny, 1978. 3.)

Több hazai vonatkozás miatt is érdeklődésre tarthat igényt e folyóirat-szám. Olvashatunk benne az Erdélyi Iskoláról, Octavian Goga 44 napos miniszterelnökségéről és Szabó Zoltán stilisztikai kötetéről.

Kese Katalin közleménye (*Az Erdélyi Iskola magyar visszhangja*) a „román triászról“ nem az új adatokkal tünik fel, inkább nyomatékosan felhívja a figyelmet néhány kevésbé ismert vonatkozásra, főleg az Erdélyi Iskola magyar kapcsolataira. Mint ismeretes, a román

társadalmi-kulturális fejlődésnek ez a fontos állomása a XVIII. század második felében bontakozik ki, amikor a majdani polgárság csiráit alkotó iparos, kereskedő, valamint értelmiségi réteg is megjelent már az akkor még jellegzetesen feudális osztálytagozódáson belül. Fontos lépés volt a Habsburg-ház katolikus térítőigyekezete nyomán létrejött görögkatolikus egyház (mely alapjában véve római katolikus színezetű volt) felállítására, mert ez megnyitotta a nyugati egyetemek kapuit az erdélyi román fiatalok előtt is: bécsi és római kollégiumokba, jezsuita intézetekbe jutnak be. A három fiatal teológus — Samuel Micu-Clain, Gheorghe Șincai, Petru Maior — is így járja meg külföldet, és kerül a „felvilágosodás eszméinek üdvös hatása” alá. Innen fakad a kultúraterjesztő, nemzettanító attitűd is. Céljuk a nép felemelkedése, a nemzeti öntudat ébresztése, anyanyelvi műveltség. Központi helyet foglal el a román nyelv latin eredetének kérdése, így hát nem véletlen a nyelvtudomány felé való fordulásuk és a történelem megidézése tanúságtétel végett. Az egyházi unióval ugyanis az erdélyi románkérdés vallásiból politikaivá változott; ezért a dákoromán kontinuitás gondolata ebben a korszakban vetődik fel mind nagyobb súllyal. Történeti munkásságukkal az újabbkori román történetírás alapjait vetik meg, bár műveik nem egyenrangúak. Samuel Micu-Clain főleg a felhalmozott adatok mennyiségével tűnik ki, melyeknek főcéljuk a latin eredet bebizonyítása. (Ebben bizonyos korabeli humanista szemlélet is közrejátszott, mely a „latinítást” a „nemesség” fogalmával kötötte össze.) Ugyane cél követi műveiben Șincai, és a már inkább összegező, összefoglaló Petru Maior is. Munkája, mely nemcsak a latin eredet, de a dáciai kontinuitás bizonyítására is törekszik, nagyhatású volt a maga idejében, fontos szerepet játszott a nemzeti öntudat ébresztésében. A fenti, közismertebb tények mellett a tanulmány szerzője felhívja a figyelmet néhány, a köztudatban kevésbé elterjedt összefüggésre is. Ilyen például az 1760-as évek körüli balázsfalvi szellemiség hatása az Erdélyi Iskola, különösen Micu-Clain gondolatvilágának, eszmerendszerének alakulására. Vagy, hogy Șincai, aki Bécsben a jezsuitáknál tanult, Benkő József, a kor híres történésze támogatja. Nyelvészeti téren a purista és egyéb túlzásoktól Micu jutott a legmesszebbre (bár Șincai munkája a legjelentősebb), főleg az 1801 után íródott *Dictionaryum valachico-latinum*-jában, melyet Gáldi

László adott ki 1944-ben. Ebben már a fonetikus helyesírás elve érvényesül, s ezzel kapcsolatban fontos, hogy az Erdélyi Iskola már a múlt század első éveiben felveti a latin betűs írás szükségességét, lévén, hogy a cirill betűs némileg elhomályosítja a nyelv eredetét. Visszatérve Micu-Clain szótárához, ebben már magyar nyelvjárási elemeket is találhatunk. Ezirányban Molnár János szebeni orvos nyújtott segítséget Micunak. De nem ez az egyetlen név az akkori idők jelesebbjei közül, akivel kapcsolatban említhető az Erdélyi Iskola. Például kevés adat van a budai Egyetemi Nyomdában kifejtett munka időszakáról (a tanulmány szerzője egyedül Domokos Sámuel munkájára hivatkozik), és az ezalatti magyar kulturális és személyi kapcsolatokról. Figyelemkeltő mégis az a névsor, melyben Virág Benedek, Benkő József, Aranka György, Hadik Antal, Tertina Mihály, Katona István vagy Schedius Lajos neve olvasható. Ez utóbbi mint a pesti egyetem akkori tanára szaktanácsokkal segítette az Erdélyi Iskola történeti kutatásait.

Az érdekes összefüggésekre rávilágító tanulmányból egyedül Ion Budai-Deleanu *Țiganiada* című vígeposztjának és Arany János *Nagyidai cigányok* című művének párhuzamba állítása tűnik erlőtetettnek.

Mint már szóba került, ugyanebben a számban olvasható Voigt Vilmos írása Szabó Zoltán *A mai stílusztika nyelvelméleti alapjai* című könyvéről. Nemcsak Szabó Zoltán, de az egész stílusztikai kutatásokat végző „kolozsvári iskola” munkájának részletes elemzése és méltatása a cikk, mely röviden ismerteti a kolozsvári iskola eddigi összes munkáit. Mint elsősorban nyelvészeti iskola, természetesen, hogy a nyelvészet, a nyelvtudomány felől közelítenek a stílusztikához, de talán ők fogják a modern irodalomtudományi áramlatokat is bemutatni — írja Voigt. Szabó Zoltán könyvét fejezetenként elemzi a továbbiakban, hangsúlyozván a munka értékét és jelentőségét az egész magyar stílusztika szempontjából. Rendkívül elismerő hangnemben tájolja be a mű, s ennek révén Szabó Zoltán és a kolozsvári stílusztikai iskola helyét, amikor „mai stílusztikánk legelesebb műhelyének” nevezi. A cikk felhívja a figyelmet arra, hogy ezek a munkák — színvonalukat tekintve — megérdemelnék a nagyvilág nyilvánosságát, a felmutatott eredmények széles körű elterjedését — azaz: a fordítást. Ez ügyben való igyekezetre és segítségre (vizontszolgálatra) hívja fel kartársait.